

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 10/1 2021 s. 84-102, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

SİYASÎ HAYATIN KLASİK EDEBİYATA YANSIMASINA BİR ÖRNEK: FİRDEVSÎ-İ RÛMÎ'NİN SÜLEYMÂN-NÂMESİ (14-15. CİLTLER)

Mehmet Burak ÇAKIN*

Geliş Tarihi: Temmuz, 2020

Kabul Tarihi: Ocak, 2021

Öz

Bu çalışmada Firdevsî-i Rûmî'nin yaşadığı dönemdeki siyasî atmosferin Süleymân-nâme-i Kebîr adlı eserine yansımaya konu edinilmiştir. Firdevsî, Hz. Süleymân'ın hayatını anlattığı ve Sultan II. Bâyezid'e sunduğu eseri için birçok kaynaktan yararlanmıştı. Bunların öne çıkanları Tevrat ve Şeh-nâme'dir. Eserdeki şahıs kadrosu ve hadiselerin önemli bir kısmı Tevrat kaynaklıdır. Yine eser, birçok destansı ve efsanevî unsuru bünyesinde barındırdığı gibi yazıldığı dönemin siyasî atmosferinden de büyük ölçüde etkilenmiştir. Siyasî olayların Süleymân-nâme'ye tesirini ortaya koymaya amaçlayan çalışma, eserin 14 - 15. ciltleri ile sınırlandırılmıştır.

Süleymân-nâme'nin 14 ve 15. ciltlerinde, Hz. Süleymân'ın tahta çıkması ve ardından ağabeyi Adonya ile yaşadığı taht mücadelesi anlatılmaktadır. Tevrat'a göre Hz. Süleymân'ın yaşadığı herhangi bir taht mücadelesi bulunmamaktadır. Buna rağmen Firdevsî'nin böyle bir taht mücadelesini kurgulamış olması, eserin kendisine sunulduğu II. Bâyezid ile kardeşi Cem Sultan arasında yaşanan hadiseleri akla getirmektedir. Firdevsî, Hz. Süleymân'ın hayatı üzerinden bu mücadeleyi anlatmayı tercih etmiştir. Dönemin İslam dünyasında sembolik de olsa önemli bir role sahip olan Abbâsî halifesi, kardeş katli meselesi, valide sultanların siyasette hissedilmeye başlanan etkileri, saray ve devlet adabı, cezalandırma şekilleri, taziye, cülûs, elçi kabulü merasimleri gibi eserde bahsi geçen birçok husus, doğrudan siyasî atmosferi yansıtmaktadır. Tüm bu örnekler tarihçi tarafı ağır basan Firdevsî'nin, Hz. Süleymân'ın hayatı üzerinden yaşadığı devrin hadiselerine yer verdiği ve onları değerlendirdiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Süleymân-nâme, bu yönüyle klasik edebiyat geleneği içerisinde yazılan eserlerde sosyal ve siyasî hayatın ne derece etkili olduğuna güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Klasik Türk edebiyatı, Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme, siyasî hayatın yansımaları.

* Dr. Öğr. Üyesi; Muş Alparslan Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü, Türk İslam Edebiyatı ABD, mehmetburak44@gmail.com

**AN EXAMPLE OF REFLECTION OF POLITICAL LIFE IN
CLASSICAL LITERATURE: SULEYMAN-NAMAH OF FİRDEVSÎ-İ
RÛMÎ (14-15. VOLUMES)**

Abstract

In this study, the reflection of the political atmosphere of the period in which it was written was rendered on Firdevsî-i Rûmî's Suleyman-namah-i Kabir. Firdevsî benefited from many sources for his work, which was the subject of the life of Prophet Solomon and presented to Sultan Bayezid. One of these highlights is the Torah. An important part of the personality and events in the work originate from Torah. Again, the work contains many epic and legendary elements. It is seen that the political events of the period in which they were written had a very important place in Suleyman-namah and were the source of the fiction of the work. For this reason, in the study, it was aimed to reveal the effect of the political atmosphere of the period on the Suleyman-namah and the study was limited to the volumes 14-15th of the work.

In the 14th and 15th volumes, the ascending of Prophet Solomon and the struggle for the throne are explained. According to the Torah, there is no struggle for throne that Prophet Solomon experienced. Despite this, the fact that Firdevsî had set up such a struggle for throne brings to mind the events between Bâyezid - who the work was presented to him- and his brother Cem Sultan. Firdevsî chose to explain this struggle over the life of the Prophet Solomon. Many issues that were contained in the book such as the Abbasid caliph, which played an important role in the Islamic World of the period- even though it was symbolic- the issue of the massacre of the siblings, influence of the queen mother's on politics, the manners of the palace and state, the ways of punishment, the condolence, enthronement, ambassador acceptance ceremonial etc. reflects the politic atmosphere of the period. All these examples reveal the fact that Firdevsî, who has dominated the historian side, included and evaluated the events of his period over the life of Prophet Solomon. Likewise, it is a good example to the extent to which the social and political lives of their periods were effective in the works written in the classical literature tradition.

Keywords: Clascal Turkish literature, Firdevsî-i Rûmî, Suleymân-nâme, reflections of political life.

1. Giriş

İstanbul'un fethedilmesi ile birlikte Osmanlı Devleti büyük bir güç olarak yükselmeye başlamıştır. Devletin siyasi alandaki bu yükselişi, birçok alanda gelişme ve yükselmeyi de beraberinde getirmiştir. Bu alanların en önemlilerinden biri de edebiyattır. Bu dönemde klasik edebiyat geleneği kendi bağımsızlığını kazanmış, birçok önemli edebî şahsiyet yetişmiş, pek çok değerli eser verilmiştir. Bunlardan biri de, Firdevsî-i Rûmî'nin yazdığı 82 ciltlik Süleymân-nâme-i Kebîr adlı eserdir.

Firdevsî, Süleymân-nâme'de Hz. Süleymân'ın hayatını anlatırken İslam ve Yahudilik kaynaklarından yararlanmış, konuyu mitolojik, destansı ve efsanevî unsurlarla zenginleştirmiş, birbirinden farklı alanlardaki birçok bilgiyi çeşitli şekillerde metne dâhil etmiştir. Döneminin devlet düzeni, yönetimi ve siyasi hadiseleri ile ilgili birçok hususa da Süleymân-nâme'de değinmiştir.

Klasik edebiyata yöneltilen tenkitlerden biri gerçeklerle hiçbir ilgisinin olmadığı ve toplumun meselelerine yabancı kalmış olduğudur (Erbay, 1997, s. 7). Bu çalışmada, klasik edebiyata yöneltilen bu eleştirilere karşı, temsili - tasavvufî bir mahiyette yazılmış olan

Süleymân-nâme gibi bir eserde döneminin siyasi havası ve hadiselerinin ne derece aksettiği gösterilmeye çalışılmıştır. Bunun için eserde Hz. Süleymân'ın hayatı üzerinden anlatılanlar ile özellikle Firdevsî'nin yaşadığı dönemin siyasi olayları ve özellikleri karşılaştırılarak eserdeki siyasi tesir ortaya konmuştur.

2. Siyasi Hayatın Süleymân-nâme'ye Yansımaları

Tarihçi bir yönü olan Firdevsî'nin saray çevresi ile yakın ilişkilerinin olduğu bilinmektedir. Bu sebeple döneminin saray hayatını ve hadiselerini doğrudan öğrenme ve bunlara yakından şahit olma gibi bir imtiyaza sahip olmuştur. Tüm bunları Süleymân-nâme adlı eserine yansıttığı anlaşılmaktadır. Bu hadiselerin en önemlisi II. Bâyezid ile kardeşi Cem Sultan arasında yaşanan taht mücadelesidir. Bu mücadele, metinde anlatılan olayın genel yapısını oluşturmaktadır. Yine kardeş katli meselesi, son demlerini yaşayan Abbâsî halifelerinin İslam dünyası üzerindeki sembolik de olsa nüfuzu, valide sultanların yönetime tesiri, padişah adına hutbe okunması ve sikke bastırılması gibi hâkimiyet alametleri, önemli merasimlerin icrası gibi belli başlı hususların metne yansıyan siyasi hususlar olduğu görülmektedir. Bu bölümde bahsi geçen hususlar tek tek ele alınarak incelenecektir.

2.1. Taht Kavgası

Süleymân-nâme'nin 14. ve 15. ciltlerinin ana konusunu, Hz. Süleymân ile ağabeyi Adonya arasındaki taht kavgası oluşturmaktadır. Hz. Süleymân, babasının ölümü üzerine Kudüs'te tahta geçer. Gilad şehrinde olan ağabeyi Adonya ise, babalarının vefat ettiğini ve Hz. Süleymân'ın tahta geçtiğini öğrenir. Kardeşinin hükümdar olmasını kabullenemeyen Adonya, İsrailoğulları'nın ezeli düşmanı olan Amalika hükümdarı Sührâb Şâh ile anlaşarak İsrailoğulları ülkesine saldırır (Çakın, 2018).

Siyasi hadiselerin Süleymân-nâme'ye etkisinin en fazla hissedildiği hususlardan biri, Hz. Süleymân ile ağabeyi Adonya arasında yaşandığı anlatılan taht mücadelesidir. Zira kaynaklara göre Hz. Süleymân ile ağabeyi Adonya arasında, Firdevsî'nin anlattığı gibi bir taht mücadelesi yaşanmamıştır. Tevrat'a göre; Hz. Dâvûd iyice yaşlanıp hasta düşünce devlet işleriyle çok fazla ilgilenemez. Bu durumu fırsat bilen Adonya, babasının yerine kendisini kral ilan etmeyi düşünür. Bazı din ve devlet adamlarının desteğini almayı başaran Adonya, topladığı adamlarla beraber Kudüs'ün dış taraflarında bir yerde kurbanlar keserek krallığını ilan eder. Adonya'nın kendisini kral ilan etmesini kabul etmeyen bazı ileri gelenler, Hz. Dâvûd'un huzuruna çıkarak onu durumdan haberdar ederler. Hz. Dâvûd yaşananları öğrenince adamlarına Hz. Süleymân'ı yeni kral olarak mesh edip halka ilan etmelerini buyurur. Hz. Süleymân'ın kral ilan edilmesinden sonra halk büyük bir coşku ile kutlamalara başlar. Elinden bir şey gelmeyeceğini anlayan Adonya, Hz. Süleymân'dan eman ister. Hz. Süleymân kendisine bağlı olduğu müddetçe emanda olduğunu bildirerek şehre gelmesine müsaade eder (1 Krallar, 1/5-53).

Kral olmaya çok yaklaşmışken krallığın kardeşine kaldığını gören Adonya, bunu Rabb'in isteği olarak telakki eder ve durumuna razı olur. Süleymân'dan annesi aracılığı ile saraydaki cariyelerden biri ile evlenme isteğinde bulunur. İsteği kabul etmeyen Süleymân, ağabeyi Adonya'yı öldürtür (1 Krallar, 2/9-25).

Süleymân-nâme'de anlatılan taht mücadelesi ise, Tevrat'ta anlatılanlardan çok farklı olarak II. Bâyezid ile kardeşi Cem Sultan'ın taht mücadelesine çok benzemektedir. Süleymân-

nâme'ye göre Hz. Dâvûd vefat ettiğinde Adonya, Gilad şehrinin valisidir ve babasının ölüm haberi kendisine geldiğinde kardeşi artık ülkenin hükümdarı olmuştur. Ancak Adonya Hz. Süleymân'ın hükümdar olmasını kabullenemez. Cem Sultan da babası öldüğünde tıpkı Adonya gibi başkentten uzak bir vilayette validir. II. Mehmet ölünce Sadrazam Mehmet Paşa, hem Konya'da bulunan Cem'e hem de Amasya'da bulunan Bâyezid'e haber göndermiştir. Cem'e mektubu götüren elçi, Bâyezid'in damadı olan Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa tarafından yakalanarak öldürülmüştür (Uzunçarşılı, 1988, s. 2/163). Cem, Bâyezid'in tahta geçtiğini öğrenince Adonya gibi bu durumu kabul etmez ve taht mücadelesine girişir.

Süleymân-nâme'de Adonya adamlarına hükümdarlığın kendi hakkı olduğunu, kendisinin ağabey olduğu ve ağabey dururken küçük kardeşin hükümdar olamayacağını ifade etmektedir:

“Bilmezsiz ki baña Süleymân neler kılubdur; tâc u taht benüm iken, (...) ulu oğlı variken kiçi oğlı melik olmak devlete lâyiğ sa'âdete muvâfîk tâc u tahta mu'tâbîk hod degildür” (Çakın, 2018, s. 245).

Cem Sultan, Adonya gibi kendisini tahta daha layık görmektedir. Ancak arada bir fark vardır. Cem Sultan, Bâyezid'den küçük; Adonya ise Hz. Süleymân'dan büyüktür. Firdevsî, Hz. Süleymân'a karşı haksız konumda olan Adonya'nın ağzından, kitabın kendisine sunulduğu II. Bâyezid'i destekleyen sözler dile getirmektedir. Bu da ağabey olan Bâyezid'in tahta kavgasında büyük olmasından dolayı haklı olduğu iddiasıdır. Zira dünya, büyük kardeşin hükümdar olması gerektiği kaidesi üzerine kurulmuştur, Feridun zamanından beri bu böyledir. Adonya'nın ağzından dile getirilen bu iddiaya karşı herhangi bir itiraz kitapta göze çarpmamaktadır. Zaten hükümdarlığa liyakati bulunan ve peygamber olması hasebiyle ilahî teyide mazhar olan Hz. Süleymân için, hükümdar olmasında yaşın önemi söz konusu olamaz. Ancak ilahî teyidin söz konusu olmadığı Cem ile Bâyezid arasındaki mücadelede, Bâyezid için en önemli dayanaklardan birinin yaşça büyüklük olduğu açıktır. Üstelik meşrep, zerafet, cesaret ve zindelik açısından ön plana çıkan Cem gibi birine karşı, Bâyezid'in sefahate olan meyli sebebiyle babasının tazirine muhatap olduğu (Uzunçarşılı, 1988, s. 2/162) düşünülürse bu konunun önemi daha da anlaşılacaktır. Bu sebeple Firdevsî, yaşça büyük olmanın saltanat davasında haklılığın bir gerekçesi olduğunu özellikle belirterek Bâyezid'in haklılığını teyit etmektedir.

Süleymân-nâme'de bahsi geçen taht kavgasında Adonya, giriştiği eylemler ve kurduğu ittifaklar açısından Cem Sultan ile büyük benzerlikler göstermektedir. Adonya elindeki ordu ile Hz. Süleymân'ı yenemeyeceği için babasının ve İsrailoğulları'nın ezeli düşmanı olan Amalika hükümdarı Sührâb Şâh ile ittifak kurar. Güçlerini birleştiren Adonya ve Sührâb Şâh, birlikte Hz. Süleymân'ın ordusuna karşı savaşır. Adonya'nın bu ittifakı ve düşmanları ile birlikte kendi ülkesine saldırması, Cem Sultan'ın Memlûk Devleti ve Karamanlı Beyleri ile yaptığı ittifakları çağrıştırmaktadır.

Cem Sultân, Bâyezid'in tahta geçtiğini öğrenince önce Bursa'yı ele geçirir ve burada kendi hükümdarlığını ilan eder. Ancak Bâyezid'in gönderdiği ordu karşısında mağlup olarak Mısır'a kaçar. Mısır'da, Memlûk Sultanı Kayıtbay tarafından oldukça iyi bir şekilde karşılanır. Cem ile Bâyezid arasındaki kavga, Akkoyunlulara iltica etmiş olan Karamanoğlu Kasım Bey'i ümitlendirir. Kasım, Karamanoğlu Beyliğini yeniden kurmak için Cem ile ittifak kurar. Konya

ve Aksaray'ı kuşatan Cem Sultan ve Kasım Bey herhangi bir başarı gösteremez ve kaçmak zorunda kalırlar. Cem, Rodos şövalyelerine sığınır (Uzunçarşılı, 1988, s. 2/164-169).

Süleymân-nâme'de Sührâb Şâh, Hz. Dâvûd'un ömrünün son zamanlarında büyük bir hezimete uğratılmış ve ordusu dağılmıştır. Eski gücüne kavuşmayı arzulayan Sührâb Şâh, Hz. Dâvûd'un ölüm haberini büyük bir sevinçle karşılar ve Adonya'nın ittifak teklifine olumlu karşılık verir. Burada Amalika kavmi, II. Mehmet'in son verdiği Karamanoğulları Beyliği'yle büyük benzerlik göstermektedir. Karamanoğlu Beyliği, Osmanlı Devleti'nin büyüyüp genişlemesine karşı daima düşmanca bir tutum sergilemiş ve her fırsattan yararlanarak Osmanlılara darbe indirme gayretinde olmuştur. II. Mehmet tahta çıktığında karşısına çıkan ilk düşman da yine Karamanoğulları olmuştur. II. Mehmet döneminde uzun mücadelelerin ardından Karamanoğlu Beyliği tamamen Osmanlı hâkimiyetine girmiştir (Uzunçarşılı, 1988, s. 2/98-118). Amalikalılar da, İsrailoğulları'nın en büyük düşmanı olduğu için Hz. Dâvûd kendileriyle uzun süre mücadele etmiştir. Hz. Dâvûd'un ömrünün son zamanlarında yapılan savaşta Amalikalılar büyük bir hezimete uğrayarak yıkılmanın eşiğine gelmişlerdir. Bu noktada Adonya'nın babasının can düşmanları ile Hz. Süleymân'a karşı kurmuş olduğu ittifak ve girişmiş olduğu savaş, Cem Sultan'ın Karamanoğlu Kasım Bey ile yaptığı ittifak ile birebir örtüşmektedir.

Firdevsî, Hz. Dâvûd ve Hz. Süleymân dönemindeki hadiseleri ve özellikle şahısları genel itibariyle Tevrât'tan almıştır. Ancak Tevrât'ta Hz. Süleymân ile ağabeyi Adonya arasındaki bir savaş yahut Adonya'nın düşman devlet ile ittifak kurması gibi bir hadise söz konusu değildir. Bu da Firdevsî'nin eseri yazarken döneminin siyasi hadiselerini eserine aksettirdiğini göstermektedir. Bunun da ötesinde Firdevsî, eserindeki şahıs ve hadiseler ile yaşadığı dönemdeki şahıs ve hadiseleri üstü kapalı bir şekilde anlatma yoluna gitmiştir. Bu bağlamda Hz. Süleymân'ın tahta geçme hadisesini anlatırken gerçekte Bâyezid'in tahta geçmesi ve kardeşi Cem ile olan mücadelesini anlatmış, Bâyezid'i üstün bir konuma oturtturarak çeşitli şekillerde haklılığını ortaya koymaya çalışmıştır.

Saltanat yönetimlerindeki taht kavgalarında önemli olan hususlardan biri, anne tarafından da asaleti olan kardeşin, kendisini hükümdarlığa daha layık görmesi meselesidir. Gerek soyun asaleti gerekse bunun sağladığı siyasî güç ve avantajdan dolayı, anne tarafının soyu da kardeşler arası rekabette belirleyici rol oynayabilmektedir. Bunun en bilinen örneklerinden biri Abbâsî halifelerinden Harun Reşid'in Emin ve Memun adlı oğulları arasında yaşanan iktidar mücadelesidir. Emin'den büyük olan Memûn'un annesi Meracil adlı bir cariyedir. Buna karşın Emin'in annesi Abbâsî sülalesine mensup olan Zübeyde adlı asil bir hanımdır. Annesinin soyu Emin'in tahta oturmasında kendisi için önemli avantaj sağlamıştır (Güneş, 2015, s. 9-10; Bozkurt, 2004, s. 29/101).

Hammer, II. Mehmet'in kundaktaki kardeşi Ahmet'i öldürmesinde, anne tarafından soylu olma meselesinin etkisinden söz etmektedir. II. Mehmet'in annesi cariyeye iken Ahmet'in annesi bey kızıdır. Bu sebeple Şehzâde Ahmet'in büyüdüğünde tahtta daha fazla hak sahibi olduğunu iddia edebileceği endişesi, katlinde rol oynamış olabilir (Hammer, 1329-1337, s. 2/258). Süleymân-nâme'ye göre de bu tür bir anlayışın dönemin siyasî atmosferi içinde yer aldığı görülmektedir. Adonya tahtta hak iddia ederken yaşının büyüklüğüne ilaveten annesinin padişah kızı olmasını da delil olarak gösterir. Adonya'nın kendisi için dile getirdiği "*hem anadan Tâlût Şâh'ıñ nesliyiken hem atadan Dâvûd 'am. aşlyıken*" (Çakın, 2018, s. 245) cümlesi bu gerçeği net bir şekilde ifade etmektedir.

2.2. Kardeş Katli Meselesi

Kardeş katli, taht mücadelesi ve iktidar kavgası neticesinde gücü ele alan kişinin kendisine rakip olan/olabilecek kardeşlerini öldürmesidir. Kardeş katli tarih boyunca birçok devlette var olmuştur. Genel olarak kardeş katli olarak adlandırılrsa da baba, evlat, yeğen, amca, amcaoğulları gibi birçok yakının da öldürülmesini içeren daha geniş bir anlama sahiptir (Akman, 1995, s. 9-10).

Osmanlılarda devletin kuruluş döneminden itibaren her dönemde varlığına şahit olunan bu olgu, II. Mehmet dönemine gelindiğinde ayrı bir önem kazanır. Çünkü II. Mehmet yayınladığı kanun-nâmesinde tahta geçen kişinin kardeşlerini öldürmesinin uygun olduğunu, ulemanın büyük bir kısmının da buna cevaz verdiğini ifade etmektedir:

Ve her kimesneye evladından saltanat müyesser ola, karındaşların nizâm-ı âlem için katl etmek münâsibdir. Ekser ulemâ dahi tecvîz etmiştir. Anınla âmil olalar. (Özcan, 2011, s. 46).

II. Mehmet tahta çıktıktan sonra kundaktaki kardeşi Ahmet'i öldürmüştür. II. Bâyezid de tahta çıktıktan sonra Cem'in 8 yaşındaki oğlu Oğuz'u öldürtmüştür (Müneccimbaşı, t.y., s. 246; Akman, 1995, s. 70).

Hem II. Mehmet hem de II. Bâyezid'in hükümdarlığı dönemlerinde sarayla bir şekilde münasebeti bulunan Firdevsî, o dönemin siyasi hayatında önemli bir yer tutan ve padişah fermanı ile yasal bir zemine oturtulan kardeş katli meselesine Süleymân-nâme'de değinir. Adonya kendisinin büyük olmasından dolayı kardeşi Süleymân'ın hükümdarlığını kabul etmez. Büyük kardeş dururken küçük kardeşin hükümdar olmasının uygun düşmeyeceğini söyler, İran şahlarından Feridun'un küçük oğlu İrec'i, ağabeyleri Türk ve Selim'e rağmen tahta oturtmasından dolayı çok kanların döküldüğünü, kardeş katlinin o zamandan beri olduğunu şu şekilde ifade eder:

bundan evvel Efrîdûn-i Şâh, İrec kim kiçi oğlıydı ulu oğlı Türk ve Selîm'ün üzerine râcih kıldığı cihetden ne kadar ceng ü cidâl olub durur. Milk ü mâl, tâc u taht ucundan karındaş karındaş öldürmek ol zamândan berü kıânûn olmışdur. Eyle olsa ben dağı Süleymân'dan el çekecek degülem tâ ölinceye dek anuñla ceng, cihânı gözine teng, dostları kıanlarından yer yüzini lâle-reng iderem. (Çakın, 2018, s. 245).

Firdevsî, devletin kuruluşundan beri zaten var olan ve II. Mehmet döneminde kanunlaşan kardeş katli olgusunun çok eski zamanlardan beri süregelen bir uygulama olduğunu belirterek bu uygulamayı savunmakta ve dönemin siyasî telakkilerini ortaya koymaktadır. Firdevsî, bu şekilde hem II. Mehmet'in hem de II. Bâyezid'in hanedan içi adam öldürmelerinin köklü ve meşru bir zeminde olduğunu ifade etmiş olmaktadır.

2.3. Padişah Annelerinin Siyasete Etkisi

Osmanlı'da padişahın hayatta olan annesi, haremdeki en yüksek mevkiye sahip kişidir. Haremdeki tüm işleri idare eden odur. Padişah annelerinin toplum nazarında önde gelen biri olarak algılanmaları, siyasette nüfuzlu bir hale gelmeleri ve devlet işlerine müdahale etmeye başlamaları XVI. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkmıştır. Fakat bu nüfuz ve müdahalelerin daha öncesinde de olduğu bilinmektedir. Bu durumun en önemli örneklerinden biri annesi

Gülbahar Hatun'un, II. Bâyezid'e yazdığı ve kendisine siyasi tavsiye ve yönlendirmelerde bulunduğu mektuplarıdır (Akyıldız, 2012, s. 42/449-496; Kocaaslan, 2011, s. 99).

Süleymân-nâme, kendi döneminde valide sultanın yavaş yavaş iktidarda sahip olmaya başladığı söz ve nüfuza işaret etmektedir. Hz. Dâvûd'un yedi gün boyunca matemini tutulduktan sonra Hz. Süleymân'ın annesi Bedşâye Hatun, devlet ricalini toplayarak Hz. Süleymân'ı tahta geçirmelerini ve hükümdarlığını ilan etmelerini ister:

Süleymân anası Bedşâye Hâtûn, Loqmân-ıla Āşaf'ı ve Nâşen'i ve Gâz Peygâmberi 'aleyhimu's-selâm kığırub ve dağı Ķuds-i mübâreküñ 'ulemâsın, hükemâsın, 'âbidlerin, zâhidlerin, serverlerin, dil-âverlerin davet kıldı. Ser-cümlesi geldiler, kim oturub kim turdılar. Süleymân-ı Nebî dağı bir zerrîn şandal üzerine geçüb oturdu. Anası halvet-i hâş kapusından perde ardından eyitdi kim:

- İy hekimler ve 'âlimler ve iy Ķuds-i mübâreküñ uluları ve Benî İsrâ'îl'üñ serverleri! Vaqtidür ki oğlum Süleymân-ıla bî'at kılub atası Dâvûd-ı Nebî tahtına geçürüb cümleñüz anı şâh bilesiz. 'Arab-ı 'Urebâ diyârına melik ola, (...) diyüb Süleymân anasına çeşm ü güş oldılar (Çakın, 2018, s. 252).

Tevrat'a göre annesi Bat-şevâ (Bedşâye), Süleymân'ın hükümdar ilan edilmesinde önemli bir role sahiptir. Süleymân-nâme'de ise bu rolün dönemin telakkilerine göre uyarlandığı görülmektedir. Tevrat'ta Hz. Süleymân'ın annesi, Dâvûd hayattayken oğlunun tahta geçmesi için bazı girişimlerde bulunurken Süleymân-nâme'ye göre bu Hz. Dâvûd'un ölümünden sonradır. Yine bu bağlamda Süleymân-nâme'de, Hz. Süleymân'ın annesi çok daha etkin ve baskındır. Devlet ricalini huzuruna toplayarak onlara emirler vermektedir. Tevrat'ta olmayan bu durum, muhtemelen Firdevsî'nin yaşadığı dönemin bir hususiyeti olarak esere yansımıştır.

Valide sultan ile ilgili olarak Süleymân-name'ye yansıyan bir diğer husus valide sultanların ekonomik gücü ve hayırseverliğidir. Osmanlı'da I. Murad'ın annesi Nilüfer Hatun'dan itibaren valide sultanların vakıflar kurduğu, halkın yararına eserler yaptırdığı, hayır ve hasenatta bulunduğu bilinmektedir (Akyıldız, 2012, s. 42/498). Firdevsî, Hz. Süleymân'ın annesinin Hz. Dâvûd'un ölümü üzerine çokça mal infak edip tasaddukta bulunduğu bahsetmektedir.

Ma'a'l-kışşa çün kim yedinci gün tamâm olıcağ Süleymân-ı Nebî'nüñ anası Bedşâye Hâtûn hâdimler gönderüb oğlı Süleymân'ı halvetine da'vet eyledi. (...) Āhîrinde birbirini naşîhatlaşub ittifağ birle Dâvûd-ı Nebî rûhı-çün mâl döküb aş şü itdiler gedâlara müsteħaklara ol kadar sîm ü zer la'l ü cevâhir taşadduğ itdiler ki defter-i dîvânâ şığmadı (Çakın, 2018, s. 252) .

XVI. yüzyıldan itibaren önemli bir güç halini almaya başlayan valide sultan makamının, Süleymân-nâme'ye yansıyan önemli bir siyasi figür olduğu görülmektedir. Bu figür, Tevrat'ta anlatılandan çok daha etkili ve yetkilidir. Yine Hz. Süleymân'ın annesinin halvet-i has kapısından perde arkasından devlet ricâline hitap etmesi, dönemin algı ve kabullerinin önemli bir yansımasıdır.

2.4. Siyasî Bir Figür Olarak Abbâsî Halifesi

İslam dünyasında uzun bir müddet hüküm süren Abbâsîler, X. yüzyıldan itibaren siyasi ve askerî gücünü büyük ölçüde kaybetmiştir. Ancak Abbâsî soyundan gelen halifeler, İslam dünyası üzerinde etkinliklerini uzun bir müddet daha sürdürmeyi başarmışlardır. Bu etki

sebebiyle Bağdat'ı ele geçiren Büveyhiler meşru görmedikleri Abbâsî halifeliğini ortadan kaldırmak yerine onları kullanmayı tercih etmişlerdir (Watt, 1993, s. 167). Abbâsîlerin bu etkisi özellikle tahta çıkan hükümdarların meşruiyetini onaylayan ve “menşur” denilen bir berat/ferman göndermek suretiyle kendisini göstermiştir. Çünkü İslam âleminde herhangi bir hükümdar meşruiyetini, halifenin kendisini tasdik etmesi ile kazanıyordu. Hutbe halife adına okunurken sikkelere halifenin adı da yazılıyordu. Bu bağlamda İlk Müslüman Türk devleti olan Karahanlı Devleti'nin hükümdarları kendilerini halifenin mevlâları olarak tanıtırken, Gazneli Mahmud halifeden hükümdarlık menşuru olarak çeşitli unvanlarla taltif edilmiştir (Baktır, 1998, s. 18/426; Barthold, 1990, s. 290-91; Tekin, 2009, s. 37/181).

1258 yılında Bağdat'ın Moğollar tarafından işgal edilmesi ile Abbâsî Devleti'nin siyasi egemenliği tamamen sona erdi. Ancak Ayn-Calut Savaşı'nda Moğolları yenilgiye uğrattıktan sonra kendi hükümdarlığını ilan eden Memlûklü komutan Baybars, Halife Zâhir'in katliamdan kurtulmayı başarıp Şam'a sığınmış olan oğlu Ahmed'i, Kahire'ye getirerek halife ilan eder ve kendisine biat eder. Sultan Baybars'ın bu hareketi, siyasi gücü sona eren Abbâsî hanedanının İslam âlemi üzerindeki etki ve nüfûzunun hâlâ devam ettiğini göstermektedir. (Yıldız, 1988, s. 1/48).

Kahire'deki Abbâsî halifeleri doğal olarak Osmanlı Devleti ile çeşitli ilişkilerde bulunmuştur. II. Bâyezid'in tahta oturmasından sonra Halife I. Mütevekkil Alellâh, kendisine hükümdarlık menşuru göndermiş, Memlûklüler ile Osmanlılar arasındaki ihtilafların sona erdirilmesini tavsiye etmiştir (Uzunçarşılı, 1988, s. 2/187).

Abbâsî halifelerinin İslam ülkeleri, Müslüman Türk devletleri daha özelde Osmanlı Devleti üzerindeki etkisi Süleymân-nâme'ye de yansımıştır. Hz. Süleymân tahta oturunca Abbâsî halifesi kendisini tebrik etmek için 30.000 kişilik bir ordu gönderir. Hz. Süleymân, halifenin heyetini kabul eder ve her birine çeşitli hediyeler vererek tekrar halifenin yanına gönderir.

Andan şoñra ol otuz biñ âdem kim Bağdâd halifesi göndermişidi cümlesin getir didi. Ra' de berçe hâş hil'atler geydürdi. Ol otuz biñ erlere dağı ol kadar mâl virdi kim her birisin ganî eyledi. Dağı yine icâzet virdi kim varub halifeye gitdiler (Çakın, 2018, s. 274).

Süleymân-nâme'de Abbâsî halifesinin varlığından söz edilmesi, dönemin siyasi atmosferinin esere en bariz yansımalarındandır. Çünkü Hz. Süleymân'ın hükümdarlığı ile Abbâsîler arasında oldukça uzun bir zaman vardır ve ikisi arasında tarihî olarak bir irtibat yoktur. Ancak Firdevsî, Hz. Süleymân'ın hükümdarlığının meşruiyetinin bir göstergesi olarak Bağdat halifesinin kendisini tasdik etmesini göstermektedir. Bu da Abbâsî halifelerinin dönemin siyasi atmosferinde sahip oldukları etkiyi göstermesi açısından önemlidir. Öte yandan bu durum II. Bâyezid ile Abbâsî halifesinin irtibatına atıfta bulunmaktadır. Bu şekilde Firdevsî, metnin kurgusunda ve olayların akışında döneminin siyasi atmosferine temas etmektedir.

2.5. Devlet Merasimleri

Saltanat yönetimlerinde ölen hükümdarın cenaze ve taziyesi ile hükümdarlığın kendisine intikal ettiği şahsın tahta geçmesi birbirini tamamlayan iki önemli hadisedir. Ölen hükümdar için gerçekleştirilen törenler, ona olan vefanın ötesinde devletin güç ve sağlamlığını gösteren bir unsurdur. Aynı şekilde yeni hükümdarın bir an önce ilan edilmesi yönetimle ilgili

gerçekleşmesi muhtemel tehdit ve tehlikeleri bertaraf etme özelliği taşımaktadır. Bu sebeple hem ölen hükümdar için hem de yerine geçen yeni hükümdar için yapılan törenler devletin gücünü göstermesi ve muhafaza etmesi açısından oldukça önemlidir.

Her devlette cenaze ve tahta çıkma törenleri farklı dönemlerde, dönemin şartlarına göre farklı özellikler göstermekte farklı boyutlara ulaşmaktadır. Bu törenler döneminin özelliklerini yansıttığı gibi devletin genel yapısının anlaşılmasına da yardımcı olmaktadır (Tarım Ertuğ, 1995, s. 3).

2.5.1. Padişah Taziyesi ile İlgili Hususlar

Osmanlı Devleti'nde cenaze törenleri XV. yüzyıldan itibaren önem kazanmış sonraki yüzyılda ise görkemli törenler yapılmaya başlanmıştır (Tarım Ertuğ, 1995, s. 5). Osmanlı'daki cenaze merasimlerinde ağlayıp inleme, dövünme, başa toprak saçma, sarığı yere atma, matem elbisesi giyme gibi hususlar göze çarpmaktadır (Yazar, 2014, s. 108).

Ölen padişahın taziyesi ile ilgili hususlardan biri siyah veya koyu renkli elbiselerin giyilmesidir. Matem alametlerinden bir diğeri şemledir. Koyu renkli bir tür sarık olan şemle daha çok üst düzeydeki devlet adamları tarafından tercih edilmektedir (Tarım Ertuğ, 1995, s. 131).

Kaynaklarda II. Mehmet'in cenazesinde matem elbiselerinin giyilerek başa şemle takıldığından söz edilmektedir:

Şehr-i mezbûrun 21 ahad günü İstanbul'a ubûr esnâsında Bâyezîd Han mâtem libâsıyla olup başlarında şemle sarılı olmağla... (Çimen, 2006, s. 130).

Benzeri şekilde Süleymân-nâme'de de, ülkenin padişahı olan Hz. Dâvûd'un ölümü üzerine yakınlarının ve devlet erkânının siyah elbiseler giymesi; siyah cübbe, külah ve şemlelere bürünmesinden söz edilmektedir:

cümlesi siyâh-püş olup ta'ziye tonla yir yir kara cübbe geyüb kara külâhlar üzerine kara şemleler şarınub... (Çakın, 2018, s.243).

Ölen padişah için başa toprak saçma geleneği de Süleymân-nâme'de kendisine yer verilen bir diğere matem alametidir:

Anlar dağı içerü gelüb Adonyâ-yı siyâh-püşa haber şordılar başlarına hâk saçub karşı vardılar (Çakın, 2018, s.243).

Türk devletlerinde ölen padişahın taziyesinde yapılanlardan birisi fakir fukaraya mal tasadduk etmek (Özcan, 1993, s. 8/111) ve Kur'ân okumaktır.

“Ve üzerlerine otak-ı âliye kurulup tilâvet-i Kur'ân-ı azîmü'ş-şan için hâfizlar ta'yin olunub kırk gün muhâfazadan sonra” (Yazar, 2014, s. 95).

... hazret-i Hudâvendigâr-ı âlem-sitân süvar olub, Edirne kapısı mukâbelesinde vâki' olan püşte üzerinde istikbâl eylediler. Ol mahalde cism-i şerifleri 'arabdan çıkarılıb, taht-ı tabuta konulub, erbâb-ı tevhîd-i temcîd ve müezzinân-ı sa'âdet-nüvid âvâze-i rahmet-endâzelerini ayyukâ çıkarub, 'âmme-i mü'minin ve gürûh-ı muvahhidîn du'â-yı hayr ile fâtiha-i fahiya kır'at iderlerdi. ... ol makâm-ı mübârek ve sa'âdet-mend türbe-i 'ulyâları için ihzâr olunub, zât-ı rahmet-makrûnları anda medfûn olub, üzerlerine utâk-ı rahmet-menzil kurulub, tilâvet-i Kur'ân-ı 'azîm için

hâfizlar ve hârisler ta'yîn olunub, makâm-ı behişt-berîn zuhur (Celâl-zâde Mustafa, 1990, s. 222).

Firdevsî, Hz. Dâvûd'un ölümünden sonra fakir fukaraya çokça mal dağıtıldığını, dağıtılan mallar ile hiç fakirin kalmadığını söyler. Aynı şekilde âlimlerin Hz. Dâvûd'un ruhuna Tevrat ve Zebûr hatimleri indirdiklerinden bahseder:

Merkadı üzerinde bî-had mâl taşadduk eyledi. Biñ bir 'âlimler oturmuşlarıdı günde yüz yüz Tevrât ve Zebûr okurlarıdı ve yüz biñ kerre geçmiş peygamberler ervâhına şalâvat virürlerdi (...) Âhîrinde birbirini naşîhatlaşub ittifâk birle Dâvûd-ı Nebî rûhî-çün mâl döküb aş şu itdiler gedâlara müsteħaqlara ol kadar sîm ü zer la' l ü cevâhir taşadduk itdiler ki defter-i dîvânâ şıgmadı. (Çakın, 2018, s. 252)

Firdevsî kendi döneminde var olan ve İslamî gelenekten kaynaklanan, padişahlara Kur'ân hatmi ve peygamberlere salat ü selam gönderme amellerini Hz. Dâvûd'un matem törenine uyarlayarak Tevrat ve Zebûr hatimlerinden söz etmektedir. Yine padişahların ardından tasaddukta bulunulması meselesine bu bağlamda atıfta bulunmaktadır.

2.5.2. Cülûs ile İlgili Hususlar

Cülûs merasiminin, Osmanlı'daki en önemli merasim olduğu bilinmektedir. Her cülûstan sonra çeşitli mevkideki devlet görevlilerine ve askerlere verilecek olan bahşiş belirlenerek en kısa sürede dağıtılıyordu. Yine cülûstan sonra berat ve mansıplar yenileniyordu (Tarım Ertuğ, 1995, s. 72). Bu duruma Süleymân-nâme'de yer verildiği görülmektedir. Tahta oturan Hz. Süleymân, hazinedarına hazineyi açmasını emrederek devletin ileri gelenlerine, komutan ve askerlere bahşişler verdiğini anlatmaktadır.

Andan Süleymân 'am. emr eyledi 'ammûsı İlyâve Şâh atası Dâvûd'uñ hâzînesin açdılar 'Arab u 'Urebâ serverlerine Benî İsrâ'îl'üñ on iki sıbıtuñ mihterlerine dil-âverlerine mâl u genc cebe vü cevşen esbâb-ı kumâş bahşiş kıldı. İstimâlet birle Süleymân 'am. cümleyi kendüye hoşnûd-dil eyledi. Her servere kendü mizâcında söyledi. Dağı ezelki mansıpların dağı arturdı. Benî İsrâ'îl serverlerin şöyle kıldı kim kendüye cân u gönilden hâridâr oldılar (Çakın, 2018, s. 274).

Bu bağlamda padişahların mükâfat olarak hil'at giydirmesi geleneği de önemlidir. Firdevsî, Gilad şehrinde bulunan ve kendini hükümdar ilan eden Adonya'nın adamlarına hil'at giydirmesinden söz eder. Adonya kendisine zaman zaman hizmette bulunan adamlarına hil'at giydirecek onların gönüllerini alır.

Andan şoñra Adonyâ dağı hâzîne açub üç qarındaşına üç muraşşâ' hil'at geyürdi. Mâtemî libâsların çıkardı ve ol bile gelen beglerüñ ve Yü'â serverüñ ve Evyâşer[-i] nâmodârüñ; ma'a'l-kışşâ cemî'-i beglerüñ yiglerüñ bihterlerüñ kihterlerüñ hâllü hâlince her birisine hil'at-i hâş geyürüb mâtem libâsların çıkardılar (Çakın, 2018, s. 244).

2.5.3. Elçi Kabulü ile İlgili Hususlar

Devletlerarası ilişkilerde elçilerin her zaman için önemli bir rolü olmuştur. İlişkilerin sağlam zeminde ilerleyebilmesi için savaş zamanlarında bile düşman devletlerin elçilerinin güvenliği büyük önem arz etmektedir. Şartlar ne olursa olsun elçilerin dokunulmazlığı olagelmıştır. Öte yandan elçiye karşı takınılan tavır hem devletin güç ve saygınlığını gösteren

önemli bir etken hem de karşı tarafa verilen önemli bir mesaj görevi üstlenmiştir. Elçi gönderme ve elçi kabul etmenin, diplomatik ilişkileri düzenlemenin haricinde önemli anlamlar yüklenen sembolik bir yönü de vardır. Bu sebeple eskiden beri elçilerin kabulü belli tören ve kurallar çerçevesinde yapılmıştır.

Her devlette olduğu gibi Osmanlı'da da elçilerin kabulü belli kurallar çerçevesinde yapılırdı. Dönemin şartları, elçinin temsilcisi olduğu devletin durumu, Osmanlı ile olan münasebeti vb. hususlara göre zaman zaman değişiklik gösterse de XVI-XVII. yüzyıllarda padişahın elçiyi gösterişli bir şekilde kabulü, tahtın oldukça süslü olması, kabulün gerçekleştiği odada sadrazam ile diğer devlet adamları ve görevlilerden oluşan önemli bir kalabalığın bulunması, elçinin yeri yahut padişahın elini - eteğini öpmesi, padişaha hediyeler sunması, törenden sonra ziyafet verilmesi gibi bazı hususlar dikkati çekmektedir (Tarım Ertuğ, 1995, s. 82; Yıldırım, 2012, s. 79-82).

Süleymân-nâme'de elçi kabulü ile ilgili iki sahne vardır. Adonya kardeşi Hz. Süleymân'a karşı, düşman devlet olan Amalikalıların hükümdarı Sührâb Şâh ile anlaşma yapmak ister ve bu sebeple kendisine elçi gönderir. İttifak teklifini kabul eden Sührâb Şâh da Adonya'ya bir elçi gönderir. Firdevsî'nin tasvir ettiği elçi kabulleri dönemin teamüllerine büyük ölçüde uymaktadır. Adonya'nın elçisinin haberi önce haciplere ulaşır, bunlardan sonra sadrazam konumundaki Ankalusi Vezir durumdan haberdar olur ve Sührâb Şâh'a durumu bildirir. Sührâb Şâh elçiye karşı güç gösterisi yapacak şekilde hazırlanıp süslenir. Tahtına geçer, devletin ileri gelenleri huzurunda divan durur, elçi huzura getirilir, tahtın önünde yere eğilir, hediyeler verilir ve mektup sunulur. Ankalusi Vezir mektubu okuyarak mazmununu padişaha bildirir. Daha sonra sofralar kurularak yemek yenir.

vezîre varub kaçıddan haberî Sührâb-ı Şâh'a dağı Adonyâ[‘dan] ilçi geldügin bildürüb i‘lâm itdiler. Sührâb kaçıd haberin işidüb kıvondı, tâc urınub lipâçe geyüb kemer-i kıyân bağlanub serîrinde karar kıldı. Selâtin ü serverleri ve mihterleri cem‘ olub divân tûrdı. Haraşan-ıçün on dört çavuş karşı varub Adonyâ kaçıdın şol yurtla Sührâb Şâh divânına getürdiler. Kaşıd dağı bu ictimâ‘-ı insân gördi kim kendü şâhı divânında dağı mu‘teber müzeyyen, Sührâb-ı Şâh serîrine karşı Evyâşer baş urub Adonyâ’nuñ gönderdügi pîş-keşleri çeküb dağı nâmeyi şunub ağız haberin söyledi. Sührâb işidüb kaçıda ‘izzet kılub buyurdı zerîn şandal üzerine geçüb oturdu. Hvân-sâlâr dağı hvân getürdi. Hvân yinildi içildi. Şafdan şofra getürilüb Adonyâ’dan söz açıldı. Andan soñra Sührâb buyurdı nâmeyi ‘Ançalusî vezîr eline şundılar. ‘Ançalusî Hekîm dağı nâmeyi eline alub mu‘tâlî‘a kılub oqudu, beyân itdi (Çakin, 2018, s. 359).

Süleymân-nâme'deki bir diğer elçi kabulü Adonya'nın, Sührâb Şâh'ın elçisini kabul etmesidir. Sührâb Şâh, Adonya'nın elçisini sefer sırasında çadırında kabul ederken Adonya, Sührâb Şâh'ın elçisini sarayında kabul eder. Elçiyi Adonya'nın sadrazamı olan Yua Beylerbeyi karşılar, elçiyi padişah ile görüşürmeden önce bir gün istirahat ettirir. Ertesi gün elçi Adonya'nın huzuruna kabul edilir.

Süleymân-nâme'de elçinin padişah ile görüşmeden önce sadrazam ile görüşerek huzura kabulün tertip edilmesi, kabulün debdebeli bir ortamda gerçekleşmesi, saygı ifadesi olan zorunlu olarak eğilme el etek öpme, padişaha hediyeler sunma, elçiye izzet ve ikramda bulunma gibi birçok husus doğrudan Osmanlı teşrifatına ait hususlardır. Firdevsî de genel hatları ile döneminin teşrifat kurallarına eserin kurgusu içinde yer vermiştir.

2.6. Padişah Adına Hutbe Okunması ve Para Bastırılması

Cuma namazlarında farz, bayram namazlarında sünnet olan hutbe, Hulefa-i Râşidîn döneminden itibaren siyasi hâkimiyetin sembollerinden biri olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Abbâsîler döneminde halifenin adının hutbede zikredilmesi ve kendisine duada bulunulması hilafetin sembolü olmuştur. Karacahisar fethedilerek camiye çevrilen kilisesinde kılınan namazda Osman Bey'in adı hutbede anılmış böylece henüz Selçuklu Devleti'ne bağlı olan beylikte hutbede beyin adı zikredilmiştir. Sonraki zamanlarda bu uygulama devam etmiştir (Baktır, 1998, s. 18/425-428).

Padişahlığın ve hâkimiyetin bir diğer sembolü para bastırmaktır. Emevilerden itibaren İslam devletlerinde para bastırma hükümdarlık alameti olarak kabul edilmiştir (Tekin, 2009, s. 39/179). Osmanlı'da da cülustan sonra gerçekleştirilen önemli işlerden biri yeni padişah adına para bastırılması idi (Tarım Ertuğ, 1995, s. 73).

Süleymân-nâme'de dönemin hükümdarlık alameti olan hutbe okutmak ve sikke bastırmak meselesine zaman zaman değinilmektedir. Hz. Süleymân'ın annesi, devletin ileri gelenlerine oğlunun adına hutbe okunması ve sikke bastırılması emrini verir:

“hutbe adına oğuna, sikke adına doğuna” (Çakın, 2018, s. 252)

Firdevsî, peygamber olması sebebiyle ilk hutbeyi Hz. Süleymân'ın okuduğu şeklinde bir kurgu geliştirmiştir. Hz. Süleymân önceki peygamberlerden kalan kutsal emanetlerden istifade ederek minbere çıkar ve oldukça belîğ bir hutbe irad eder:

Süleymân emr eyledi tahtuñ üzerinde yedi ayaklı Dāvūd'un ‘am. ‘ac ābanūsdan bir minberi varıdı, seferde anuñ üzerinde dāyimā va‘z iderdi. Gāh Tevrāt gāh Zebūr okurdı. Süleymân ol minbere çıkub Mūsā ‘aşāsını eline alub başından tāt-ı zerrin çıkarub İbrāhīm-i Hālil-i Raḥmān ‘imāmesin şarınub daḥı minberün yedinci ayağı üzerinde turub evvel bu hutbe kim okudı... (Çakın, 2018, s. 264)

Her dönemde, devletin iktidar ve hâkimiyetini temsil eden bazı semboller olmuştur. İslam devletlerinde bunların en önemli ikisi, hutbe ve sikke olagelmıştır. Firdevsî de Hz. Süleymân'ın tahta oturması meselesini, kendi döneminin kabullerine uygun bir hale getirerek bu iki hususu ön plana çıkararak anlatmayı tercih etmiştir.

2.7. Padişahlığın İlan Edilmesi

Osmanlı'da hutbenin okunması ile padişahlık resmen ilan ediliyor, daha sonra tüm vilayetlere ve ilişkide bulunan devletlere yeni padişahın tahta oturduğu bildiriliyordu. Ülke içinde hutbenin yeni padişah adına okunması yani onun iktidarının kabul edilmesi emrediliyordu (Tarım Ertuğ, 1995, s. 74).

Hz. Süleymân tahta geçtikten sonra ülkenin dört bir yanına hükümdarlığı ilan edilerek herkesin kendisine itaat etmesi emredilir:

Andan şoñra ‘Arab-ı ‘Urebā beglerine, Kuds ü Şām dil-āverlerine, Mekke Medine nāmdārlarına nāmeler yazub üzerlerine Süleymân mührin urub durub birer peyk eline virüb on iki sbtūñ beglerine nāmeler şaldılar kim bildürdiler kim Dāvūd PeyğāMBER [vefāt] itdi, fenā milkinden beķā milkine riḥlet eyledi. Oğlı Süleymân yerine ḥalife oldı. Her kim Süleymân'a muṭi‘ ise gelsün ‘izzet ü iķbāl bulsun rikāb altında yürüyüb

rām olsun. Ve her kim ser-keşlik ider ‘āşî durur hāzer itsün kim cigerin hün işi diger-gün yaşı gül-gün günin dün mağbün iderler (Çakın, 2018, s. 272).

2.8. Devlete Karşı İşlenen Suçlara Verilen Cezalar

Osmanlı’da devlete ve padişahın şahsına karşı işlenen suçlara, suçun mahiyetine göre verilen cezalar arasında malları müsadere etmek ve siyaseten katl denilen idam bulunmaktadır. Ayrıca öldürülen kişilerin başlarının padişaha sunulması da bir diğer gelenektir. Süleymân-nâme’de bu cezalara yer verildiği görülmektedir.

2.8.1. Malları müsadere etmek

Devletin belli şahısların mallarına cezaen yahut tedbiren el koyarak onları hazineye aktarmasını ifade eden müsadere, daha çok devlet hizmetinde çalışanların haksız olarak kazandıkları malların tamamının veya bir kısmının alınması için kullanılmaktadır (Tomar, 2006, s. 32/65).

Osmanlı Devleti’nin kuruluş dönemlerinde devlete isyan edenler ile devlet malını zimmetine geçiren kimseler için tatbik edilen müsadere, II. Mehmet döneminden itibaren devletin ve padişahın otoritesinin güçlenmesiyle birlikte etkili bir şekilde uygulanmaya başlamıştır (Öğün, 2006, s. 32/67).

Dönemin önemli cezalarından biri olan müsadere, Süleymân-nâme’de de etkili bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Hz. Süleymân’ın tahta geçmesinden sonra, kendisine karşı ağabeyi Adonya’nın safına geçen üç kardeşi ile bazı devlet görevlilerinin malları müsadere edilmiştir.

Dağı buyurdı, ol üç karındaşuñ ve toquz melikleruñ hānedānları üzre müvekkeller koyub cebesin ve mälların mühürleyüb hıfz itdiler, hademlerin haşemlerin zindāna şaldılar deverlerin yundların yağmā vü tārāc itdiler. çün kim Süleymān ‘am. ol hāyinleruñ mällarun laht idüb hānedānları üzerine müvekkel kim qodı (Çakın, 2018, s. 252).

Malları müsadere edilenler, Hz. Davud döneminde devlete önemli hizmetlerde bulunan kimseler ile Hz. Süleymân’ın bazı kardeşleridir. Hz. Süleymân’a isyan ederek Adonya’nın safına geçmeleri, devlet ve hükümdar otoritesini zayıflatmaları nedeniyle müsadere cezasına çarptırılmışlardır. Bu da padişaha ve devlete başkaldıran, düşmanla işbirliği yapanlara Osmanlı’da verilen cezalardan biridir.

2.8.2. Siyaseten Katl

Daha çok memleket idaresi, hükümet etme, kamuda düzeni sağlayan icraat gibi anlamlarda kullanılan siyaset kelimesi; cezalandırma özellikle de idam cezası verme anlamında da sıkça kullanılmıştır (Katgı, 2013, s. 182-83; Nizamü’l-Mülk, 2009, s. XIV-XV). Osmanlı’da da siyaset kelimesi çoğu zaman katl kelimesi olmadan doğrudan padişahın verdiği ölüm cezası manasında kullanılmıştır. Kaynaklarda siyaset kelimesi seyf-i siyaset, kemend-i siyaset, eşedd-i siyaset, dâr-ı siyaset, meydan-ı siyaset, icra-yı siyaset, hükm-i siyaset gibi birçok terim ve terkipte ölüm cezası ve bununla ilgili hususları anlatmak için kullanılmıştır. Siyaseten katl meselesinde devlete ve bizzat padişaha yönelik suçlar ayrı bir öneme sahiptir (Katgı, 2013, s. 183-184, 190).

Müneccimbaşı Tarihi'nde II. Bâyezid döneminde Engürüs kralının yakalanan iki casusundan söz edilmektedir. Boyunları vurulmak üzere olan casuslar padişahın emri ile siyaset meydanına götürülürler. Oradaki dehşetli manzaralar gösterildikten sonra serbest bırakılan casuslar, Engürüs kralının yanına girerek gördüklerini anlatmış ve kralın da korkmasını sağlamışlardır (Müneccimbaşı, t.y., s. 2/409-410).

Süleymân-nâme'de siyaseten öldürme meselesine değinilmektedir. Adonya kardeşi Süleymân'ı öldürmek için Bâdpây adında Yemenli mahir bir suikastçıyı kiralar. Suikastçı adamları ile Hz. Süleymân'a ulaşmayı başarır ancak onu öldüremeden yakalanırlar. Daha sonra Hz. Süleymân ve devletin ileri gelenlerinin huzurunda yargılanırlar. Firdevsî, Bâdpây ve adamlarının yargılandığı bu divan için siyaset meydanı tabirini kullanmaktadır. Siyaset meydanı, sözlükte idam hükmünün icra edildiği yer (Pakalın, 2004, s. 2/526) olarak geçse de Firdevsî'nin bunu padişahın huzurunda suçluların yargılandığı divan/mahkeme anlamında kullanmış olması tabirin bu anlamda da kullanıldığını göstermektedir.

Dīvân-ı Süleymân dağı tırdı. Loqmân Hekîm-ile Nâşen Peygâamber, Kâz Peygâamber, Evyâşer-i Şâdıq, Câbûd bin Nâşen gelüb şağ şol oturdılar. Dağı Bâd-pây-ı 'ayyârı yedi şarrârıyla getürdiler. Siyâset meydânı içre tırgurdılar. (Çakın, 2018, s. 348)

Hz. Süleymân divandakilere, Bâdpây ve adamlarına ne ceza verilmesi gerektiğini danışır. Divandakilerin hepsi ibret-i âlem için öldürülmesi gerektiğini, öldürülmediği takdirde başkalarının da aynı işe teşebbüs edebileceğini uygun bir dille ifade eder. Hz. Süleymân'ın hocası olan Lokmân Hekîm ise Bâdpây eğer Hz. Süleymân'ın hizmetine girerse bağışlanarak hizmete kabul edilmesinin uygun olacağını beyan eder. Hz. Süleymân, Lokmân Hekîm'in görüşünü beğenir ve hizmetine girmesi durumunda Bâdpây'ı affedip kendisine makam vereceğini belirtir. Bâdpây affedildiğini duyunca can u gönülden Hz. Süleymân'ın emrine girer.

Buğur Bâd-pây dağı gördi kim ancılayın siyâset meydânı içre hekîmler söziyle Süleymân kendüzin yitürmedi, ihtiyârın eline virdi cân u gönülden Süleymân'a bende olub devâm-ı devletine du'â eyyâm-ı rif'atine şenâ kılub didi kim:

- Yâ Süleymân-ı zamân ve iy şâh-ı cihan! Bu demde men bende bir olmuş kişiyem günâhum 'afv idüb luţf u ihsân işleyüb ben kuluñ kulluğa kabul iderseñ bâkî 'ömrümi devletlü işiğinde geçürem, hâk-i pâyiñe yüz sürem, gönderdüğüñ yire varam (Çakın, 2018, s. 352-53).

Firdevsî, Bâdpây'ın mahkemesi hadisesinde öncelikle, öldürülmesi gerektiğini savunanların görüşlerini aktarmaktadır. En sonunda Bâdpây'ın öldürülmeyip hizmete alınması şeklindeki görüşü Lokmân Hekîm'in ağzından veciz ve ikna edici bir şekilde dile getirmektedir. Birbirinin zıddı olan iki görüşün de sebeplerini açıklaması, ardından Hz. Süleymân'ın suçlunun öldürülmemesi gerektiği görüşünü benimsemesi şeklindeki kurgu ile Firdevsî'nin padişaha mesaj verdiği gayet açıktır. Firdevsî'nin padişaha insanları affederek onların sadakatini kazanabileceği yönünde uyarmayı hedeflediği düşünülebilir.

2.8.3. Kesilen Başın Padişaha Takdimi

Herhangi bir sebeple öldürülmesi emredilen kişinin kesilen başının padişaha sunulması eskiden beri uygulanan bir yöntemdir. Kesilen başın takdimi kişinin öldürülmüş olduğunun kesin delilidir. Bu sebeple hükümdarlar öldürülmesini emrettikleri kimselerin başlarını görerek emirlerinin icrasından emin oluyorlardı. Yine başın kesilmesi, maktül için tahkir, diğer insanlar

için ibret-i âlem, kesilen başı takdim eden kişi için de müjdelik bahşiş gibi anlamlar taşımaktaydı. Kesilen başın padişaha sunulması kaynaklarda rastlanılan bir husustur.

... kiral yere düsdükde amân virmeyüp ser-i menhûsını bedeninden cerr eyledi. Ve huzûr-ı pâd-şâhiye götürüp envâ'-i nevâziş ve iltifâta mazhar oldu (Çimen, 2006, s. 87).

Ahz itdügi nice sancak ve rü'ûs-ı ümerâ-yı küffâr ile der-i devlete vusûl buldı (Çimen, 2006, s. 122).

Süleymân-nâme'de, kesilen düşman başlarının Hz. Süleymân'a sunulması şu şekilde anlatılmaktadır:

Bu yañadan Kays-ı Rûmî dağı gelüb Süleymân nazarına yetdi. Atından inüb ol kesilmiş başları torbayıla eline alub ilerü gelüb Aşaf-ıla İlyâve ağzından Süleymân'a selâm verüb hemîşe düşmânların başı böyle kesilsün kılıcuñ 'arş ayağı altında aşısun deyüb torbadan başları çıkarub Süleymân'ın ayağı altına döküb Süleymân'a du'â kıldı (Çakın, 2018, s. 530).

Düşman başlarının Hz. Süleymân'a sunulması, Hz. Süleymân'ın ordusunun moralini yükseltirken düşman ordusu için çöküntüye sebep olmaktadır. Firdevsî'nin böyle bir hadiseyi anlatmış olması döneminin telakkilerinin önemli bir yansımasıdır.

2.9. Padişah Çadırı

Osmanlı'da padişah için kurulan çadırlara otağ-ı hümâyûn adı verilirdi. Otağlar oldukça büyük, gösterişli ve süslemeliydiler. Otağ-ı hümâyûn, asker ocaklarının çadırları tarafından çevriliydi. Otağların içi oldukça ihtişamlı ve zengin bir mahiyette olurdu. Tabana oldukça kıymetli halılar serilir, sedirlerin üstüne işlenmiş yastıklar konulurdu. Otağın her tarafında değerli taşlarla bezenmiş altın ve gümüş eşyalar bulunurdu (Çürük, 1993b, s. 8/164). Çadırları kurmak çadır mehterlerinin sorumluluğundaydı. İlk defa II. Mehmet döneminde Mehterân-ı Hayme Cemaati isminde bir teşkilat oluşturuldu. Çadırlar ve malzemeleri has ahur seyisler tarafından yönetilen at, deve gibi binek hayvanlarının yardımıyla taşınırdı (Çürük, 1993a, s. 8/165-166).

Padişahların çadırları hakkında bahsi geçen hususların önemli bir kısmına Süleymân-nâme'de yer verildiği görülmektedir. Otağ mehterleri çadırlardan sorumludur, çadırlar oldukça şatafatlıdır:

Ve emr itdi kim mihterler bār u büngāhı hayme vü hargāhı katırlar ve develer arkasından indiler. Andan soñra çünki ol haymeler kalķuben tanāb miħleri kim yirlere kim kaķılıb kim uruldı ol Sührāb'ı çadır birinci kat felek ķubbesi gibi bu yer yūzi üzerinde müdevver tütuben ķuruldı. Sührāb devlet-ile atından inüb dīvān-hāneye girūben devlet-ile taħta çıkub serīrine oturdı (Çakın, 2018, s. 421).

Maħşer yerine ħalāyık cem' olub tūrur. Bār u büngāhları yer yerin ķurılı hayme ve serā-perdeler urılı bedevī ħāş atlar ķaya ķoyuben ķatar u mehār tavīleler ini öñinde çekilmiş ammā kim bu 'āzametlü leşkerūñ ortasında Sikenderānī bir otaķ ķurılmış (...) Kaķan kim Adonyā bin Dāvūd dīvānı iķerü girdi şağ u şola nazar idüb gördi ki kırık dōrt ruħāmī gūmişden direkler üzerinde kırmızı atlasdan bir sāyebān ķurmuşlar. Orta yerinde 'ac u ābanūsdan bir taħt tūrur üzerinde yigirmi sekiz arış ķaddi ķālībı var. Çemşid-tal'at Ferīdūn-salţanat bir pādīşāh oturur kim başındağı tāc-ı

gevherinüñ şu'lesi güneş bigi berķ ururđı. Dağı bu tađtuñ Şağ ve Őolında üç yüz altmış altı altun gümüş kúrsiler ķonılmıř durur (Çakın, 2018, s. 452).

Süleymân-nâme'deki çadır ve ordugâh tasvirlerinin, tarihi kaynaklarda yer alan otağ özellikleriyle büyük ölçüde uyuşması esere yansıyan bir diğer önemli husustur.

3. Sonuç

Firdevsî-i Rûmî'nin en önemli eseri olan Süleymân-nâme, dönemi ile alakalı birçok hususu yansıtmaktadır. Bu hususların başında dönemin siyasî hayatı ve teamülleri gelmektedir. Firdevsî kimi zaman olayların akışı içinde bu siyasî havayı yansıtmış, bunun da ötesinde metnin kurgusunu dönemdeki siyasî hadiselerle göre Őekillendirmiřtir.

Metnin kurgusuna doğrudan etki eden hadise, II. Bâyezid'in tahta geçmesinden sonra kardeşi Cem ile başlayan taht kavgasıdır. Bu bağlamda eserdeki Adonya'nın düşman ile kurduğu ittifak ve bunun neticesinde ülkeye saldırması Şeklindeki kurgu, Cem Sultan hadisesi ile bire bir benzerlik göstermektedir. Kaynaklara göre Hz. Süleymân'ın hayatında böyle bir taht mücadelesi ve savaşın yaşanmamış olması da bu hususu desteklemektedir.

Eserde dikkat çeken önemli siyasî figürlerden biri Abbâsî halifesinin varlığıdır. Abbâsî halifesinin, Hz. Süleymân'ın hükümdarlığını teyit eder mahiyette bir heyet göndermesi, dönemin siyasî atmosferi içinde Mısır'daki halifeliğin önemini göstermektedir. Metin içinde bu figürün kullanılmış olması eserdeki siyasî tesirin en bariz göstergelerinden biridir.

Süleymân-nâme, padişah annelerinin Osmanlı'da devlet işlerine müdahale etmeye, devlet ricali ve halk nazarında önemli bir makam halini almaya başladığı bir dönemde yazılmıştır. Dönemin bir hususiyeti olarak padişah annesinin güç ve nüfuzu esere yansımıştır. Süleymân-nâme'de anlatılan Hz. Süleymân'ın annesi, Tevrat'ta anlatılana göre çok daha baskındır. Bu da Firdevsî'nin eserinde, Hz. Süleymân üzerinden Bâyezid'i anlatma niyeti ile yakından ilgilidir. Firdevsî, güçlü ve baskın bir anne karakteri çizerek Bâyezid ve annesine övgüde bulunmuştur.

Eserde çeşitli Şekillerde değinilen merasim ve teşrifat kaideleri, cezalandırma yöntemleri gibi hususlar doğrudan eserin yazıldığı dönemin özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak eserde anlatılanlar ile Firdevsî'nin yaşadığı dönemdeki tüm benzerlikler, Firdevsî'nin tarihî bir Şahsiyet olarak Hz. Süleymân ve onun hayatını anlatmaktan ziyade, onun üzerinden kendi yaşadığı dönemi ve eseri kendisine sunduğu II. Bâyezid'i anlatma amacını taşıdığını göstermektedir. Bu da klasik edebiyat geleneği içinde temsili ve tasavvufi mahiyette yazılmış eserlerde bile dönemlerine ait hususların ne derece yansıdığını göstermesi açısından önemlidir.

Kaynaklar

- Akyıldız, A. (2012). "Valide Sultan". Türkiye Diyanet Vakfı İşlam Ansiklopedisi.
 Baktır, M. (1998). "Hutbe". Türkiye Diyanet Vakfı İşlam Ansiklopedisi.
 Barthold, V. V. (1990). *Moğol istilâsına kadar Türkistan*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- Baykal, E. (2008). *Osmanlılarda törenler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozkurt, N. (2004). “Me’ûn”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
- Celâl-zâde M. (1990). *Selim-nâme*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çakın, M. B. (2018). *Firdevsi-i Rumi'nin Süleymân-name adlı eseri (14-15. ciltler) metin-inceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çimen, C. (2006). *Anonim Tevârih-i Âl-i Osmân*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Çürük, C. (1993a). “Çadır Mehterleri”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
- Çürük, C. (1993b). “Osmanlılar’da Çadır”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
- Güneş, H. H. 2015. Abdullah Me’ûn ve Muhammed Emin’in hilafet mücadelesi. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi E-Dergisi* 2(2), 8-28.
- Hammer. (1329). *Devlet-i Osmaniyye Tarihi*. İstanbul.
- Katgı, İ. (2013). “Osmanlı Devleti’nde siyaseten katl (hukuki maiyeti, sebepleri, usulü, infazı ve sonuçları)”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 6(24),180-211.
- Kaya, A. İ. (2018). II. Süleymân (1687-1691) dönemi örneğinde siyaseten katl ve müsadere uygulaması. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)* 8(1),1-8.
- Kocaaslan, M. (2011). Osmanlı Sarayı’nın mahremi: Topkapı Sarayı Haremi’nin sınır ve yasakları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 28(2) 95-121.
- Müneccimbaşı, A. D. (t.y). *Müneccimbaşı tarihi sahaif-ül-ahbar fi vekayi-ül-a’sar*. Tercüman 1001 Eser Temel Serisi.
- Nizamü’l-Mülk. (2009). *Siyasetname*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öğün, T. (2006). “Müsadere - Osmanlılarda”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
- Özcan, A. (1993). “Cülûs”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
- Özcan, A. (2011). Fatih’in teşkilat kanûnamesi ve nizam-ı âlem için kardeş katli meselesi. *Tarih Dergisi* (33), 7-56.
- Pakalın, M. Z. (2004). *Osmanlı tarihi deyimleri ve terimleri sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Tarım Ertuğ, Z. (1995). *Osmanlı Devleti’nde XVI. y.y. cülûs ve cenaze törenleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, O. (2009). “Sikke”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
- Tomar, C. (2006). “Müsadere”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
- Uzunçarşılı, İ. H. 1988. Osmanlı tarihi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Watt, W. M. (1993). *İslam nedir*. İstanbul: Birleşik Yayıncılık.
- Yazar, T. (2014). Osmanlı defin merasimlerinde otağ kurma geleneği. *Bellekten* 78(281):93-122.
- Yıldız, H. D. (1988). “Abbâsiler”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
- Yıldırım, İ. (2012). Edirne Sarayı’nda ve Topkapı Sarayı’nda minyatürlere yansıyan elçi kabul sahnelerindeki Osmanlı Devleti’nin diplomatik gücü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 1(1), 76-87.

Extended Abstract

It is known that with the conquest of Istanbul, the Ottoman Empire started to rise as a great power. This rise has continued for more than a century. The rise of the empire in the political sphere during the period when the empire was sovereign, brought with it development and rise in many areas. One of the most important of these areas is literature. In this period, the classical literary tradition gained its independence, many important literary figures were trained, and many important works were given. One of these important works of this period is *Sulayman-namah-i Kabir*, which is the work of Ferdowsi Rumi with 82 volumes.

Ferdowsi, while describing the life of the Prophet Solomon/Sulaiman in his work titled *Sulayman-namah*, made use of the sources of Islam and Jewish, enriched the subject with mythological, epic and legendary elements, and included many information from fields different from each other into the text in various ways. He also mentioned many issues about the empire order, administration and political events of his period in *Sulayman-namah*.

One of the aspects where the effect of political events on *Sulayman-namah* is felt most is the struggle for the throne, which is described between the Prophet Solomon and his brother Adonia. But according to the sources, there was no throne struggle between the Prophet Solomon and his brother Adonia, as Ferdowsi described. The struggle for the throne described in *Sulayman-namah*, on the other hand, is very different from what is described in the Torah. It is very similar to the throne struggle between Sultan Bayezid II and his brother Cem Sultan. When Cem, like Adonia, learns that Bayezid II has taken the throne, he does not accept this situation and begins the struggle for the throne. Adonia, who is in the fight for the throne mentioned in *Sulayman-namah*, shows great similarities with Cem Sultan in terms of the actions he has undertaken and the alliances he has established. In the process of this struggle, Adonia establishes an alliance with the ruler of Amalika, Sohrab Shah, who is the arch enemy of his father and the Israelites, since Adonia cannot defeat the Prophet Solomon with the army in his hand. By joining their own forces, Adonia and Sohrab Shah fight together against the army of Prophet Solomon. This alliance of Adonia and his attack on his own country together with his enemies evoke the alliances that Cem Sultan made with the Mamluk State and the Principality of Karaman.

In addition, Ferdowsi, in *Sulayman-namah*, mentions the issue of sibling murder, which had an important place in the political life of the period and was put on a legal basis with the sultan's decree. He defends this practice by stating that the phenomenon of sibling murder, which became law in the period of Sultan Mehmed II, has been an ongoing practice since ancient times, and reveals the political considerations of this period. In this way, Ferdowsi states that both Sultan Mehmet's II and Sultan Bayezid's II intra-dynastic manslaughter is rooted and legitimate.

It is seen that the office of the valide sultan/mother sultan, which has become an important power and authority since the 16th century, is an important political figure reflected in *Sulayman-namah*. This figure is also much more effective and authoritative than what is described in the Torah. Again, Hazrat Sulaiman's mother's addressing to the state officials from the Private/Khalwat door behind the curtain is an important reflection of the perception and acceptance of that period.

Additionally, the mention of the Abbasid caliph in *Sulayman-namah* is one of the most obvious reflections of the political atmosphere of the period. Because there is such a long time between the sovereignty of Prophet Solomon and the Abbasids, and there is also no historical connection between the two. However, Ferdowsi shows the Baghdad caliph affirming himself as an indication of the legitimacy of the reign of Prophet Solomon. This is important in terms of showing the influence the Abbasid caliphs had in the political atmosphere of their period. On the other hand, this situation refers to the contact between Sultan Bayezid II and the Abbasid caliph. In this way, Ferdowsi refers to the political atmosphere of the period in the fiction of the text and the flow of events there.

Issues such as ceremonial and official acceptance rules and punishment methods, which are mentioned in various ways in the work, are appeared as the characteristics of the period in which the work was written. In the work, among the penalties given in the Ottoman Empire against crimes committed against the State and the personality of the Sultan, according to the nature of the crime, are confiscation of properties and execution which is called political murder. Moreover, it is an another tradition to present the heads of the killed people to the Sultan. Thus, it is seen that these penalties are included in *Sulayman-namah*.

Ferdowsi describes the complete recitation of Torah and Psalter by adapting the deeds of complete recitation of Quran for the Sultans and salutation upon the Prophets, originated from the Islamic tradition and existed in his time, to the mourning ceremony of the Prophet David. He then refers to the issue of donations by the sultans in this context.

In Sulayman-namah, many issues such as arranging to be admitted of the envoy to the sultan's presence by meeting of envoy with the grand vizier before meeting with the Sultan, taking place of acceptance of the envoy in a magnificent environment, the obligatory bending of the envoy to kiss hand and skirt of the Sultan as a sign of respect, offering gifts to the Sultan, honoring and treating the envoy well, are directly related to the Ottoman official acceptance. Ferdowsi, in general terms, also included the official acceptance rules of the period he lived in the fiction of his work.

As a result, all the similarities between what is described in the work and in the period in which Ferdowsi lived show that Ferdowsi has the purpose of telling about the period he lived through the Prophet Sulaiman and Sultan Bayezid II, whom he presented the work, rather than telling about Hazrat Sulaiman and his life as a historical figure. This is important in terms of showing the extent to which the issues belonging to their periods were reflected even in works written in a representational and mystical nature within the classical literature tradition.